

trencsényi noviciátusban Európának szinte minden országa és népi csoportja képviselve van, természetesen a hazai nemzetiségek is, erős túlsúlyban mégis a magyarok voltak s a magyar nyelvtudás fokozatos térhódítása észlelhető azok körében is, akik nem vallották magukat magyaroknak. Nem kevésbé tanulságosak azonban a magyar elem természetességét bizonyító adatok sem: akárhány belépő törzsökös magyar nevű ifjú nem vallja magát magyarnak és magyarul egyáltalán nem, vagy csak törve beszél. A kiadó által adott példák szerint a jegyzék még részletesebb eredményekkel kecsegtetően vizsgálható át.

A kiadó az anyakönyvet a forrásközlési szabályok pontos betartásával adta közre s használatát rendkívül megkönnyítette azzal, hogy a végén a neveket betűrendes sorba foglalta, úgyhogy bármelyik novicius adatai pillanatok alatt megtalálhatók. Közzétételével nagy szolgálatot tett a magyar történettudományak.

HERMANN EGYED

Hangay Sándor Összes Versei. Bp. 1943. 512 l. Az Erdélyi Szemle kiadása. Sütő-Nagy László előszavával.

A katonaköltő irodalmi pályájának negyven éves fordulójára szánt gyűjteményes kiadás. E költői pálya sok tekintetben Gyóni Gézáéval rokon: kezdetét Adyra emlékeztető, nagy hevületű, szimbolumokkal dolgozó versek jelzik, amelyeknek az európai kultúra s egy túlzottan érzéki szerelmi lánghatás szolgálta a leggazdagabb inspirációt. A nagy élménykör, az első világháború ez átlagköltészet dekadenciába fuló színvonaláról

kétségkívül sokszor felemeli a költőt. Legbensőségesebb verseit az ifjúkori emlékek felidézése s az otthonmaradt gyermekeire való emlékezés sugallja: a távoli béke múltba foszló hangulatai szépségükben felfokozva tükröződnek a harcok viharát álló lélekben (Küldöm a győri kis fiúknak, Mese két kis fiúnak, Huszárhalál, Ima két tiamért). Hasonló meleg lírával áradnak a bajtársi érzésből sarjadt költemények is, kivált ha a távolodó, feledésbe vesző emlékek mágiájával dolgozik az író (Levél vitéz Árvai Imrének, Hazatérő magyar katonák). Igazi ujdonsága azonban, hogy a repülőgép háborújának sajátos élménykörét Hangay vezeti be irodalmunkba, sőt ilyen szempontból alighanem a világirodalomban is úttörő. E versek a friss érzés lázában, sokszor a háborús szükségrepülőtereken jönnek létre; szorosán bekapcsolódnak Dél varázsos tájképeinek keretébe — kivált az olasz földről szólók —; s mély megdöbbenéssel utalnak a harmonikus nagytermészet békéje s a katonahivatás halálos komorsága közt feszülő szédítő ellentétre (Ének a felhők felett, Egy pilóta halála, Felhőkben, Szárnyas katonák, Velence fölött, Pilóták imája stb.). Hangay költészetében talán ki-kihagy a művészi fegyelem kemény aszkézise s nem mindig a lényeg felé mélyül el filozófikusan a mondanivaló. Háborús verseinek jelzett témakörében azonban hangulatteljes, melegítő alkotásokat nyújt, amelyek megérdemlik az irodalomtörténet méltányoló érdeklődését, kivált, ha a kötet jelzett dekadens tehertelétől eltekint.

SÁNDOR ISTVÁN